

ՊԱՏՐԻԱՐԲ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀՕՐ ԶԵԿՈՅՑԸ

Միաբանական ժողովին, 4 նոյ. 1997

Սիրելի Միաբանակից Եղբայրներ,

Գեներալի Աստուծոյ, որ պատեհութիւնը ստեղծեց որպէս զի Սուրբ Աթոռոյ Միաբանական այս ժողովին կարենային մասնակցիլ Միաբանութեան աշխարհացրիւ անդամները եւս, որոնց փորձառութեամբ, եւ խորհուրդներուն մզասութեամբ կը յուսամք ունենալ, վերանայելու եւ կարգաւորելու համար բազմերես պարտականութեանց եւ պատասխանատուութեանց շարքը, որոնց լուծը սիրով կը կրենք միայն երկոտանակ մը վանական միաբաններ, ծառայութեան ոգիով, եւ ըստ իւրաքանչիւրին ի վերուստ տրուած շնորհներով:

1990 Յունիսին եւ Օգոստոսին, երկու տեղեկատուութեամբ մեր միաբանակից եղբայրներուն մերկայացուցինք Պատրիարքարանիս իրաց կացութիւնը, յիշելով Տնօրէն ժողովին մէջ առաջադրուած ծրագիրները եւ միջոցառումները, համակարգութիւն ստեղծելու համար Պատրիարքարանի բազմաթիւ բաժանմունքներուն միջեւ:

Բացայայտ էր որ բազմաճիւղ եւ բազմերես պարտաւորութեանց ենթակայ եւ յանձնառու հաստատութիւն մըն է Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութիւնը: Եւ աներաժեշտ կարիքը ունի գիտակից եւ մուրհաւ սպասարկումներու, մեր ազգին ու Սուրբ Եկեղեցիին ծառանգութեանց հաւատարիմ աւանդապահները մերկայանալու համար:

Տնօրէն ժողովի տեղեկատուութեան մէջ, կարելի է մշտնադիւրբ ընդհանուր ուրուագիծը անցնող քանի մը տարիներու ընթացքին Միաբանութեան գործունէութեան, ծառայութեան, եւ դիմագրաւելիք հարցերուն:

Դարաւոր եւ Սրբազան այս մայրավանքին գոյութեան եւ առաքելութեան շառաւիղները կարելի է ամփոփել հետեւեալ գլխակարգութեանց ներքեւ, առանց մախապատութեան հարց յարուցանելու:

Ա.- ԿՐԹԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ծառանգաւորաց Վարժարանը եւ Ընծայարանը մեր հոգեւոր դպրանոցն են, որոնց առաքելութիւնն է կրթել պատանի ուսանողները ուղղափառ հաւատով եւ սրբազան աւանդութիւններով չայաստանեայց Եկեղեցիին, իմացական ընդհանուր կրթութեամբ եւս պատրաստելով զանոնք, ընդունելու Բրիտանի լուծը եւ հոգեւոր ծառայութեան հաւատարիմ կենցաղը, մասնաւորապէս իբրեւ անդամ՝ սրբատեղեաց սպասարկող եւ պահապան Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան:

Մեր այս կրթարանի վերջին տասնամեակներու հունձքը, կը բացայայտէ Բրիտանի խօսքը, թէ՛ «Բագունք են կոչեցեալք, եւ սակաւք են ընտրեալք»:

Պէտք է ընդունինք սակայն, որ կարիքը կայ մասնաւորապէս ընտրելու: Աներաժեշտ է ունենալ միայն կրթարան մը վարելու համար փորձառու եւ դեկավար անձներ: Ներկայ բնակավայրը ձեռնարկէ չէ հոգեւոր մեծարանի մը մթնոլորտը ապահովելու, ուստի թելադրութիւնը կայ մախկին մեծարանը վերականգնելու:

Քաղաքական կացութեանց եւ ընկերային այլ պայմաններէն մղեալ, աշակերտներու եւ հայագիտութեանց ուսուցիչներու ընտրութիւնը պարտաւորութեամբ Հայաստանէն կատարել, 1992էն սկսեալ: Այս իրողութիւնը եւս իր հետ բերաւ ապրելակերպի եւ հետաքրքրութեանց իւրայատուկ հետեւանմանք:

Վերոյիշեալ պայմաններու բարելաւումը հետապնդելով հանդերձ, ամէն տարի Առաջին դասարանի համար 15 ուսանողներ ապահովելու աշխատանք կը տարուի: Բնականօրէն բարձրագոյն դասարաններու աշակերտներու թիւը կը պակսի: Այդուհանդերձ ընդհանուր թիւը կը պահուի 45-60ի միջեւ: Եւ այս՝ իր օգտակարութիւնը ունի Սուրբ Տեղեաց եւ ամենօրեայ պաշտամունքներու կատարման տեսակէտէն:

Թեմական առաջնորդներու փափաքին ընդառաջելով, երկուստանակ մը մասնաւոր ուսանողներ եւս ընդունած ենք Ամերիկայէն, Պուլկարիայէն, Ռումանիայէն, Եգիպտոսէն:

Քահանայական ձեռնադրութիւն կատարած ենք հինգ միաբան արեղաններու եւ չորս ամուսնացեալ քահանաներու, որոնցմէ մէկը՝ Տ. Զաքարիա Քենյ. Սարիքէկեան ենթակայ է վանական իշխանութեան, եւ ներկայիս կը ծառայէ իբրեւ օգնական հովիւ Յորդանանի Պատրիարքական Փոխանորդ Վահան Եպս. Թօփալեանի:

Տ. Դաւուստ Քենյ. Դարբինեան վերադարձաւ Դաւիթ, ըստ Եգիպտոսի Առաջնորդ Տ. Զաւէն Արք. Զինչինեանի կարգադրութեան, եւ Տ. Եզրաս Քենյ. Պոկտան Ռումանիոյ Առաջնորդ Տ. Տիրայր Արք. Մարտիկեանի կարգադրութեամբ կը ծառայէ Պուրէշի մէջ: Իսկ Պուլկարիայէն Տ. Դանիէլ Քենյ. Դարանեան տակաւին ուսման կը հետեւի:

Դոեռնակութեամբ պէտք է յիշենք որ անցեալ երկու տարիներուն, տասնըմէկ հոգեւորականներ (Մէկ վարդապետ, հինգ Արեղայ, երկու Քահանայ եւ երեք սարկաւագ) Անգլիերէն եւ Եբրայերէն լեզուներ սորվելու, եւ համալսարան մուտքի բնութեանց պատրաստուելու դիտումով, զանազան դասընթացներու կը հետեւին, գոհացուցիչ արդիւնքներով:

Կրթական երկրորդ օճախը Սրբոց Թարգմանչաց Երկրորդական Վարժարանն է, որուն աշակերտութեան թիւը 150ի իջած է, քաղաքական վերիվայրումներու եւ մեր ժողովուրդին մեծամասնութեան արտագաղթելուն հետեւանմանով: Սակայն ազգային եւ կրօնական կրթութեան ոգին մոյմն է, սերունդէ սերունդ, ներկայ շէնքին կառուցման 1929 թուականէն ի վեր:

Նոյն թիւով եւ ոգիով աշակերտութիւն ունինք Ամմանի Իզպաշեան Կիւլպէնկեան Նախկրթարանի մէջ: Իսկ աւելի համեստ պայմաններու ներքեւ, Հայֆայի եւ Եմֆայի հայութիւնը, իւրաքանչիւրը մօտաւորապէս եւ վերածուած մօտ 300-ական հայ հաշուող համայնքներու, 50-ական մանուկներ ունին, որոնց շարքը մէկ օր հայկական կրթութիւն կը ջամբուի:

Բ.- ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ

Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութիւնը ունի մշակութային առաքելութիւն մը:

Ոչ միայն պահպանելու ինչ որ աւանդ թողուած է մեզի իրրեւ հոգեւոր ժառանգութիւն, եւ սերունդէ սերունդ փոխանցուած է իրրեւ հայ ստեղծագործ մտքի եւ հոգիի արգասիք եղող արուեստ եւ մշակոյթ, այլ նաեւ զանոնք տարածելու, բանալու ժողովուրդներու, արուեստասէր ընկերութեան, վայելիմ, գնահատանքիմ եւ հիացմունքիմ:

Այս առաքելութեան ոգիէն մղուած կը գործեն եւ պէտք է գործեն Պատրիարքութեանս զանազան բաժանմունքները:

1.- Ս. Թորոսի մատուոյն մէջ ամփոփուած Ձեռագրատունը:

Մօտ 4000 ձեռագիրներու պահպան հրեշտակը եւ հոգատարն էր Նորայր Արք. Պողոսեանը, միմչեւ որ Ֆիզիքապէս անկարող եղաւ շարունակելու, եւ այդ պաշտօնը ստանձնեց Լուսարարապետ Դաւիթ Արք. Սահակեան:

Կարիքը զգալի է արդիական եւ ապահովութեամբ երաշխաւորուած շէնքի մը մէջ ամփոփելու այդ զանգեքը:

2.- Հելէն եւ Սղուարդ Մարտիկեան Թանգարանը:

Ժառանգաւորաց Վարժարանի նախկին շէնքիմ մէջ ամփոփուած, համեստ եւ կռիկ դասաւորուած, թանգարան մըն է, այցելումներում որոշ գաղափար մը տուող հայ արուեստի եւ հայ ժողովուրդի պատմութեան մասիմ: Աւելի արդիւնաւոր առաքելութեան համար կարիքը կայ թանգարանի յատուկ ծրագրով շէնքի մը մէջ փոխադրուելու:

3.- Գալուստ Կիւլլէնկեան Մատենադարանը.- Մօտ 100,000

բազմալեզու հատորներով հարուստ մատենադարանը օգտակար ծառայութիւն մը կը մատուցանէ թէ՛ հետաքրքիր այցելումներում եւ թէ՛ ընթերցասէր հասարակութեան:

1929իմ կառուցուած շէնքը կարիքը ունի արդիական եւ ապահովութեան սարքաւորումներով օժտուելու:

4.- Տպարանը

Մշակութային առաքելութեան իրագործման միջոցներէն մէկը հրատարակչութիւնն է:

Սրբոց Յակոբեանց Տպարանը, 1833 թուականէմ ի վեր հաստատուած է: Երախտագիտութեան զգացումներով միայն կարելի է անդրադառնալ այն բոլոր հրատարակչութիւններում, ծաւալով մեծ կամ փոքր, որոնք մեր երախտաւոր հայրերում գեեղութիւններով, ի լոյս ընծայուած են:

Համաստեղութիւն մը մշակոյթի բազմազան մարգերէն ընտրուած. մեկնողական, գիտական, պատմագրական, մատենագրական, դաստիարակչական, բանասիրական, լեզուաբանական, բարգմանական, քերթողական, հնագիտական, դասագիրքերու, Շարակնոցի, Ճաշոց հատորներու, ժամագիրքի, Սուրբ Տեղեաց յատուկ արարողութեանց, անհատական ստեղծագործութեանց, հայ եւ օտար լեզուներով, եւ բազմազան հատորներով:

Ներկայիս, ուրք եւ տասնըվեց էջանի պրակներ տպող մեքենայ չունիմք, որում հետեւանքով բոլոր հատորները, նաեւ «Սիւն» պաշտօնաթերթը, օտար տպագրիչներու կը տրուին: Ամբողջական սարքաւորումի մը կարիքը ունիմք:

5.- Հրապարակային Հաւաքոյթներ

Մշակութային առաքելութեան մաս կը կազմեն հրապարակային այն հաւաքոյթները, որոնց կը հրաւիրուին հայ եւ օտար հասարակութիւնը, ներկայ գտնուելու դասախօսութեանց, թատերական, երաժշտական յայտագիրներու, ազգային եւ կրօնական տօնակատարութեանց յիշատակութեան, եւ որոնք կը կազմակերպուին Երուսաղէմի գործունեայ կազմակերպութեանց (Հայ

Երիտասարդաց Միութեան, Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութեան, Հայ Բարեսիրաց Միութեան) անդամներէն կազմուած Պատրիարքարանի Մշակութային յանձնախումբի, Ժառանգաւորաց եւ Թարգմանչաց վարժարաններու նախաձեռնութեամբ, եւ կամ ըստ առիթի նշանակուած կարգադիր յանձնախումբի կողմէ:

Գ.- ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ

Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութիւնը վանական Միաբանութիւն է, հակառակ որ մեկուսացեալ վանքի մը բնակիչներ չեն, եւ բազում ընտանիքներ տասնամեակներէ ի վեր կը բնակին վանքէն ներս տրամադրելի սենեակներու եւ բնակարաններու մէջ: Վանականները ունին իրենց յատուկ հասարակաց սեղանատուն, եւ իւրաքանչիւրին վստահուած աշխատանքային պարտականութիւններ:

Ամէնօրեայ պաշտամումները կարելի կ'անցնուորութեամբ կը կատարուին մայրավանքին մէջ, նաեւ Սուրբ Տեղեաց մէջ, ուր սպասարկող միաբաններու պակասը զգալի է եւ մտահոգիչ, մանաւանդ որ միջազգային խումբերով ուխտաւորներու, այցելուներու շարքին, միշտ կը գտնուին հաւատաւոր, գիտակից եւ հմուտ անձեր, որոնց հայ աւանդութիւնը պէտք է ներկայացուի վայելչօրէն եւ կիրք ներկայութեամբ: Միաբաններուն բնակարանի պակասը յաւելեալ մտահոգութիւն է:

Միաբանութեանս կրօնական առաքելութեան ծիրին մէջ կ'իյնայ, արտասահմանի եկեղեցական թեմերու խնդրանքին ընդառաջելով, հոգեւորականներ դրկել հովուական ծառայութեան: Այսօր, մեր Միաբանութեան կէտը, 20 հոգի, այդ ծառայութեան մէջն են, Եւրոպա, Միացեալ Նահանգներ, Արժանքին, Պրագիլ, Աւստրալիա:

1937ին՝ չորս էր անոնց թիւը, եւ 1957ին՝ տասներկու:

Միաբանական այս ժողովի առիթով անոնց ներկայութիւնը ուրախութիւն է մեզի համար որովհետեւ, անբաւարար է թիւը վանական իշխանութեան սահմաններում մէջ գործող անդամներուն: Եւ մտահոգ ենք մեր տունին կարիքներուն բարոյ մատակարարման հարցերով: Նախ մեր տունը պէտք է կարգի մտնէ:

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ եւ Կոստանդնուպոլսոյ նուիրապետական Աթոռներու հետ Սուրբ Աթոռոյս յարաբերութիւնները կը շարունակուին սիրալիր հաղորդակցութիւններով եւ ըստ առիթի:

Իսկ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Հայրապետին հետ հաղորդակցութիւնը աւելի յաճախակի է, մանաւանդ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի Ժողովներու կապակցութեամբ, եւ 1700ամեակի տօնակատարութեանց ծրագրումներուն պատճառով, յանձնախումբերու մէջ, Երուսաղէմի ներկայացուցիչ ունենալով Լուսարարապետ Տ. Դաւիթ Արք. Սահակեանը եւ Տ. Սեւան Եպս. Ղարիպեանը:

Դ.- ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Միաբանութեանս եւ Սուրբ Տեղեաց եւ մեր ժողովուրդին հետ կապուած հարցերով յարաբերութեանց մէջ եղած ենք Հայաստանի, Յորդանանի, Իսրայէլի եւ Պաղեստինի իշխանութեանց եւ կառավարական մերկայացուցիչներու հետ:

Համատեղ խորհրդակցութիւններ ունեցած ենք Երուսաղէմի կրօնական համայնքներու պետերուն, Յոյն եւ Լատին Պատրիարքութեանց հետ, ըստ պահանջից երկրին մէջ ստեղծուած կացութեանց, եւ ծրագրելու համար Գրիստմէութեան 2000 ամեակի հանդիսութիւնները:

Ե.- ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

1990 Յունիսին, Միաբանակից մեր եղբայրներուն ուղղուած մեր առաջին տեղեկատուութեան մէջ, հետեւեալ կացութիւնը պարզած ենք.-

«Երեք ամիսներէ ի վեր կը ջանամք հաւաքել եւ ցանկագրել ամբողջ վանքապատկան կալուածները իրենց հասցէով, վարձակալներով, մերկայ տարեվարձով եւ պայմանագրերով: Դժբախտաբար չենք կարողացած զանոնք ամբողջացնել: Կալուածներու հոգատարութիւնը յանձնուած էր մշակուած երեք տարբեր պատասխանատուներու, որոնք գործած են իրարմէ անկախ եւ անտեղեկ, առանց կեդրոնացեալ համարատուութեան:

« Կալուածներու ստորագրուած պայմանագիրներն եւս պահուած են տարբեր տեղեր եւ տարբեր անձներու մօտ:

«Ներկայիս մշակակած ենք երկու երիտասարդներ, որոնց յանձնած ենք պարտականութիւնը ցանկագրելու ամբողջ տեղեկութիւնները կալուածներու մասին.... մերկայացնելու համար ճշգրիտ պատկերը մերկայ կացութեան:

«Տեղական թերթերու մէջ երբեմն ակնարկութիւններ կը կարդանք թէ Հայոց Պատրիարքարանը իր կալուածներէն մօմանք ծախելու մտադիր է: Հետաքրքրուողներուն եւ թղթակիցներուն մեր հաստատակամ պատասխանը եղած է, որ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանը ոչ մէկ դիտում ունի իր կալուածներէն որեւէ մէկը ծախելու:

«Վտանգներ կան սակայն անխմամ թողուած մեր հողերը կորսնցնելու: Խափանելու համար նման հաւանականութիւն մը, պարտինք քաջալերել տեղացի եւ այլ երկիրներէն շինարարներ որպէս զի իրենց դրամագլուխը շահարկեն մեր կալուածներուն վրայ...»

Նոյն ժամանակ, Նիւ Եօքի շրջանէն նշանակեցինք Կալուածոց Խորհրդատու Յանձնախումբ մը, երեք ազգայիններէն, Մայքլ Էրֆիլէքեան, Գէորգ Յովնանեան եւ Վարդգէս Պալեան, ատենապետութեամբ Յուսիկ Մ. Վրդ. Պաղտասեանի, որ հովիւն էր Լիվինկսքըն Նիւ Շըրզիի Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ:

1992ին, Տնօրէն Ժողովի որոշումով, Յուսիկ Մ. Վրդ. Պաղտասեան, Միացեալ Նահանգաց Արեւելեան Քեմի մէջ իր հովուական ծառայութենէն հրաւիրուեցաւ ստանձնելու Կալուածոց տեսչութեան պաշտօնը:

Եպիսկոպոսական օծում ստանալէն յետոյ, Յուսիկ Սրբազան, Մայքլ Էրֆիլէքեանի օժանդակութեամբ, նոր Երուսաղէմ քաղաքի մէջ հաստատեց Կալուածոց գրասենեակը, քարտուղարով, եւ համակարգիչի դրութեամբ, Պատրիարքարանէն փոխադրելով Կալուածոց Քղթածրարները:

Եւ ծրագիրներ մշակուեցան արդիւնաւորելու համար եկամտաբեր Կալուածները:

Ասոնց կարգին էին 99 տարուան համար վարձու տրուելիք երեք Կալուածներ. Ռամլէի մէջ (1993 ին) Երուսաղէմի մէջ (1994ին) եւ Նաֆայի մէջ (1995ին), որոնց համաձայնագրին պայմանները փաստաբաններուն եւ Կալուածոց Տեսչի յանձնարարութեամբ ներկայացուեցան Տնօրէն Ժողովին, ընդունուեցան, եւ որոշուեցաւ վաւերացնել Պատրիարք Սրբազանի ստորագրութեամբ:

Ռամլէի առաջին համաձայնագրին ստորագրութենէն (1993 Յունուար 24էն) երեք տարիներ կ'անցնին առանց ծրագրի հետապնդման կամ իրագործման մասին տեղեկատուութեան եւ անդրադարձումի:

Կարգ մը տարաձայնութիւններ կը հրապարակուին, որոնց հետեւանքով Պատրիարքին կը վերագրուի հողեր ծախելու եւ համաձայնագրեր ստորագրելու մեղադրանքը:

Թոյլ տուէ՛ք այստեղ ներկայացնել իրողութիւնները այնպէս ինչպէս արձանագրուած ունինք եւ մանրամասնութիւններ որոնք ներկայացուցած ենք Տնօրէն Ժողովին եւ Կալուածոց Տեսչին ուշադրութեան, 99 տարուան վարձու տրուած երեք Կալուածներու վերանայման եւ Կալուածոց Մատակարարման Մարմինի նշանակման կապակցութեամբ:

99 Տարի Վարձու Տրուած Երեք Կալուածներու Վերանկատում

Ա. ՌԱՄԼԷԻ ՀՈՂԸ

-1990 Մարտ 22ին Պատրիարքի ընտրութենէն յետոյ, Տնօրէն Ժողովի մէջ նկատի առնուած կարեւոր հարցերէն մէկը վանքապատկան կալուածներու եւ հողերու հարցն էր:

Յուսիկ Մ. Վրդ. Պաղտասեանի Ատենապետութեամբ, Հովիւ Լիվինկսքընի Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ, Նիւ Շըրքի, կալուածոց խորհրդատու մարմինին անդամ նշանակուեցան կալուածական եւ շինարարական հարցերու հմուտ երեք ազգայիններ, Միացեալ Նահանգներէն (Մայրըն Էրֆիլթեան եւ Վարդգէս Պալեան Ուաշինկթընէն, եւ Գեորգ Յովնանեան Նիւ Շըրքիէն):

Գնահատելի էր Մայրըն Էրֆիլթեանի անմիջական օժանդակութիւնը: 1990 Նոյեմբեր 30 թուակիր նամակով ան կը յայտնէր իր պատրաստակամութիւնը կազմակերպելու համար Պատրիարքարանի կալուածոց գրասենեակը:

1990 Հոկտեմբեր 10 թուակիր մեր նամակով Յուսիկ Հայր Սուրբին ղրկեցինք ցանկ մը Երուսաղէմի, Նափֆալի եւ Ռամլէի մեր կալուածներուն, նաեւ քարտէսներ, խորհրդատու Մարմինին հետ ծրագրելու եւ Տնօրէն Ժողովին առաջարկներ ներկայացնելու համար:

-- Պր. Էրֆիլթեանի 4 Նոյեմբեր 1991 թուակիր եւ տասը էջոց տեղեկագիրը Ռամլէի 190 Տունում վանքապատկան հողին օգտագործման մասին է միայն:

Ըստ այդ տեղեկագրին, Պր. Էրֆիլթեան եւ խորհրդատու Յաննա Խումբի Ատենապետ Հայր Յուսիկ, Երուսաղէմ այցելած են եւ տեսակցութիւններ ունեցած են հետեւեալ անձերու հետ.--

1.- Փաստաբան Արրահամ Սօթօլօլֆիի հետ, ո ըստ ծանօթ է Հայր Յուսիկ 1960 թուականէն, երբ ինք Իսրայէլի մէջ կալուածոց տեսուչ էր: Եւ Պր. Էրֆիլթեան կը յանձնարարէ Սօթօլօլֆին ընդունիլ որպէս մեր փաստաբանը այս գործառնութեանց մէջ:

2.- Ռամլէի Քաղաքապետարանի նարտաքապետ Ռամի Յիլի հետ, ներկայացնելու համար ընդունելի շինարարական ծրագիրներ:

3.- Մարիօ Լեզնիք եւ Մօրտրեայ Ավիվ անուն երկու հրեայ շինարարներու հետ, ստուգելու համար անոնց ներկայացնելիք առաջարկները:

Այս բոլորին հետ տեսակցութիւններ կարգադրողը եւ Պր. Էրֆիլէքեանին եւ Հայր Յուսիկի հետ միասին խորհրդակցութեանց մասնակցողն է փաստաբան Արրաշամ Սոխովօսլիին:

Հայր Յուսիկ կ'առաջարկէ Սոխովօսլիին որ մեր դրացի հոգեւորն վրայ կառուցող երկու ուրիշ շինարարներուն եւս մօտեցայ, որ իրենց առաջարկները ներկայացնեն:

Կը թելադրուի համաձայնագիր մը ստորագրել 99 տարի վարձու տալու եւ երկու տարիէն ծրագիրը ամբողջացնելու: Կէս Միլիոն տուար Պատրիարքարանը կանխիկ պիտի ստանայ, եւ շինուելիք ընդհանուր բնակարաններուն 20% (Քսան առ հարիւրը) Պատրիարքարանին պիտի յանձնուի: Շինարարը պիտի ստանձնէ պետական եւ այլ տուրքերու հետ կապուած բոլոր ծախքերը, որով Պատրիարքարանը ձեռնարկի աւարտին պիտի ունենար 20 միլիոն տուարի մուտք մը: Եւ 99 տարի յետոյ ամբողջ կալուածը եւ շէնքերը ամբողջութեամբ Պատրիարքարանին սեփականութիւնը պիտի դառնան:

Պր. Էրֆիլէքեան առանձին էջերով կը ներկայացնէ մանրամասնաւ հաշիւները իւրաքանչիւր առաջարկին, Մօրտըֆայ Ավիվին (1440 բնակարան շինելու հաշիւով), Մարիօ Լէզնիֆին (800 բնակարան շինելու հաշիւով), եւ Արրաշամ Սոխովօսլիին (1083 բնակարան հաւանական նկատելու հաշիւով):

-- Իսկ 4 դեկտեմբեր 1991 թուակիր իր նամակով, Սոխովօսլիին ուղղուած, Պր. Էրֆիլէքեան կը յայտնէ հետեւեալը.

1.- Պատրիարքութեան Տնօրէն Ժողովը եւ Միացեալ Նահանգաց մէջ կալուածոց խորհրդատու յանձնախումբը կը հաստատեն առնուելիք այն ժայլերը, որոնք յիշուած են քնդի ուղղուած 8 նոյեմբեր 1991 թուակիր իմ նամակին մէջ:

2.- Պատրիարքարանը կ'ակնկալէ նուազագոյն 20 Միլիոն Ամերիկեան Զուար ապահովել համաձայնագրին ստորագրուելէն յետոյ, Երկու տարուան միջոցին:

3.- Ատենապետ Հայր Յուսիկ նշանակուած է ըլլալու հոգորդակցութեանց կապը Սոխովօսլիի եւ Յանձնախումբերու միջեւ:

4.- Սոխովօսլիին պիտի տեսակցի Մօր տըֆայ Ավիվին հետ, հետեւեալ պայմաններով.-

Ա. Ավիվին նախատեսած նուազագոյն 1440 եւ աւելի բնակարաններու հաշիւով:

Բ. Կէս Միլիոն Ամերիկեան տուարի կանխիկ վճարումով Պատրիարքարանին:

Գ. Ավիվ պիտի վճարէ եկեղեցիէն պահանջուելիք բոլոր տեսակի պետական տուրքերը եւ տուրքերուն տոկոսները:

Դ. Բնակարաններու թիւին 20%ը եկեղեցիին պիտի տրուի, զերծ որեւէ պարտաւորութենէ, եւ առնուազն 300 բնակարան:

Ե. Ավիվը պիտի վճարէ Սոխովօսլիի փաստաբանական ծախքերը:

Ձ. Համաձայնագրին մէջ պէտք է նշուի որ Պատրիարքարանը պէտք է վաւերացնէ ծրագիրները, շինարարական գծագրութիւնները, եւ այլն:

-- Այս ժամանակամիջոցին, նկատի առնելով Պր. Էրֆիլէքեանի խոստումը՝ ամսական երկու հազար տուար տրամադրելու Պատրիարքարանին, որպէսզի կալուածոց գրասենեակը կազմակերպուի եւ Հայր Յուսիկ հրաւիրուի որպէս ամէնէն յարմար անձը գրասենեակին պատասխանատու, Տնօրէն Ժողովը 1991 Դեկտեմբեր 2-ի նիստին մէջ որոշեց Յուսիկ Մ. Վրդ. Պաղտասեանը հրաւիրել իբրեւ կալուածոց Տեսուչ:

-- Տնօրէն Ժողովի 1992 Փետրուար 16 նիստին մէջ, Հայր Յուսիկ «Մանրամասն տեղեկութիւններ տուաւ մեր կալուածներու մասին»:

-- 1992 Հոկտեմբեր 21 թուակիր տեղեկագրով Պր.Էրֆիլէքեան Պատրիարք Սրբազանին կը տեղեկագրէ, որ Նիւ Եօրքի մէջ գումարուած Ժողովին, 19 Հոկտեմբերին, մասնակցութեամբ Ատենապետ Յուսիկ Նպիսկոպոսի եւ Պատրիարքարանի փաստաբան Արրահամ Սոյսովօլսիի, նկատի առած են Ռամլէի կալուածի հարցը:

Կ'որոշեն Մօրտրֆայ Ավիվին հետ համաձայնիլ հոսեւալ պայմաններով..

Ա.-- \$500,000 Կանխիկ գումար Պատրիարքարանին:

Բ.-- Նուազագոյն 1000 (Մէկ Հազար) բնակարան կառուցանել, փոխանակ 1440ի:

Գ.-- 15%ը Պատրիարքարանին, - փոխանակ 20%-ին, եւ 150 բնակարաններ, փոխանակ 300 բնակարանի:

Դ.-- Ավիվ պիտի վնարէ բոլոր տուրքերը եւ ծախքերը:

Ե.-- Այսպիսով, Պատրիարքարանը ստացած պիտի ըլլայ \$19 Միլիոն տուար:

- Արրահամ Սոյսովօլսիի եւ Յուսիկ Նպիսկոպոս պիտի հետապնդեն Ավիվի հետ բանակցութիւնները եւ պիտի տեղեկագրեն:

*

**

Եւ արդարեւ Տնօրէն Ժողովի 1993 Յունուար 21 նիստի ատենագրութեան մէջ կը կարդանք. «Կալուածոց Տեսուչի տեղեկատուութիւնը Ռամլէի հողին վրայ շինարարական ծրագրի մասին: Յուսիկ Սրբազան, կալուածոց տեսուչ, մանրամասն տեղեկագիր մը ներկայացուց Ռամլէի վանքապատկան հողամասին վրայ նոր կառուցուելիք շէնքերու մասին....: Հողամասը իննիսունը իննը (99) տարուայ համար վարձու պիտի տրուի հրեայ Գօնթրաքթըրի մը, որմէ շինուելիք բնակարաններուն հարիւրին տասներեքը (15%) մեր իրաւունքն է: Նուազագոյն 750 յարկաբաժին պիտի շինուի: Իննիսունը իննը տարի վերջ մերն է կալուածը: Մեր բաժինը տասներուքը միլիոն կ'ըլլէ: Այս ծրագիրը վանքին համար նպաստաւոր է: Պատրիարք Սրբազանը պիտի ստորագրէ, վաւերացնէ Գօնթրաքթըրին հետ, Արմինըն Փաթրիարքէյթ Փրօնէք Ուան

ամուսն տակ...: Տնօրեն ժողովը համաձայն գտնուեցաւ ներկայացուած ընդհանուր ծրագրին: Եւ համաձայնագիրը կը ստորագրուի 24 Յունուար 1993ին:

--- Իսկ Տնօրեն ժողովի 1993 Մարտ 3 նիստի ատենագրութիւնը կը հաստատէ թէ՛ «Ռամլէի մեր հողի պայմանագրութեան մէջ, տասնըհինգ առ հարիւրը (15%) որ մեզի բաժին կ'իյնայ, ոչ թէ տուններուն թիւին հաշիւն է, այլ տարածութեան հաշիւն է: Պատրիարք Սրբազան Հայրը ստորագրած է Ռամլէի մեր հողի պայմանագրութիւնը...»:

**Բ. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԿԱԼՈՒԱՄ 9 ՇԼՕՄՁԻՕՆ
ՀԱՄԱԼՔԱ ՓՈՂՈՑԻՆ ՎՐԱՅ**

Տնօրեն ժողովի 1994 Յունիս 12 նիստի Ատենագրութեան մէջ կը կարդանք. «Կալուածոց Տեսուչ Յուսիկ Նպս. Պաղտասեան ներկայացուց Մրագիր Երկրորդը՝ Նոր Երուսաղէմի մէջ: Կալուած Թիւ 35 եւ հողամասեր Թիւ 80,81,82,137: Իննհիսունը իննը (99) տարուան համար որոշ պայմաններով վարձու պիտի տրուի: Վանքին բաժինը 30% (Երեսուն առ Հարիւր) է ամբողջ project-էն: Բոնքաբաժնէն ալ բռնուած է: Ժողովը համաձայն եղաւ այս ծրագրին: Արեւհամ Սօխօվօլսիի փաստաթանին կողմէ պատրաստուած համաձայնագիրը ստորագրուեցաւ 28 Յունիս 1994ին, ՏԻ-ԱՅ-ԷՍ ընկերութեան վարիչ Դաւիթ Սասանին հետ:

Այս գործառնութեան պարագային ոչ մէկ կանխիկ վճարում չէ նախատեսուած Պարիարքարանիս: Եւ Համաձայնագրին գործադրութեան հսկող փաստաթան նշանակուած է Արեւհամ Սօխօվօլսիի գործընկերներէն Սօհաննան Ալքպաուրը, Երուսաղէմի գրասենեակին պատասխանատուն, որ նոյն ժամանակ կը ներկայանայ որպէս ներկայացուցիչ փաստաթանը ՏԻ-ԱՅ-ԷՍ վարձակալ ընկերութեան:

**Գ. ԵԱՖԱՅԻ Ս. ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՇՐՋԱԿԱՅՔԻ ԿԱԼՈՒԱՄԸ**

Տնօրեն ժողովի 1995 Փետրուար 16 նիստին մէջ արձանագրուած է. «Յուսիկ Նպիսկոպոս Կալուածոց տեսուչ, մանրամասնօրէն ներկայացուց Նափայի վանքապատկան Ս. Նիկողայոս վանքի շրջակայ հողին ընդհանուր բարտէսը: Նորոգութեան արտօնագիրը ստանալէ վերջ, առնել մէկ Միլիոն տուար գումարը: Իննհիսուն իննը տարուան վարձու պիտի տրուի Կէլտու Պիլտինկ Բմբընիին: Իննհիսուն իննը տարիներ վերջ, ապառնով վանքապատկան ըլլալու պայմանը կամ նկարագիրը: Որոշուեցաւ համաձայնագիրը ընդունիլ եւ ստորագրել:»

Համաձայնագիրը ստորագրուեցաւ 20 Փետրուար 1995ին:

Մրագիրը 21 յարկաբաժին կառուցել է: Պատրիարքարանիս բաժինը պիտի ըլլայ 37%, այսինքն ուրը յարկաբաժին, բացի Ս. Նիկողայոսի

վանձնեմ եւ եկեղեցիէն, որուն նորոգութեան ծախֆերը, մինչեւ \$250,000 (Նրկու Հարիւր Յիսուն Հազար Տօլար) կելու ընկերութիւնը պիտի հոգայ:

Արբաշամ Սօյսօյսիֆին Պատրիարքարանին ամուսնով, իսկ իր գործակիցներէն Մօշէ Լիփիան ընկերութեան կողմէ, լիազօրուած են որոշ պայմաններ փոփոխելու:

ՄԵՐ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆԸ

-Այս իրողութիւնները արձանագրուած են նաեւ Տնօրէն Ժողովի ատենագրութեանց մէջ, 1991 Դեկտեմբերէն մինչեւ 1995 Փետրուար 16:

Ա.- Մենք մտահոգուիլ սկսանք, երբ մեր ուշադրութեամբ յանձնուեցաւ հրէական կարեւոր թերթի մը մէջ դրուած նկարը եւ տեղեկութիւնը Նրուսաղէմի մեր կալուածի մասին, Անգլիերէն թարգմանութեամբ, 4 Հոկտեմբեր 1995ին:

Ըստ Նրուսաղէմի ՏԻ-ԱՅ-ԷՍ ընկերութեան ծանուցումին, «Տուտու Սատան գնբը է Հայ Եկեղեցիէն այս կալուածը Շլոմօնի Համալիա եւ Նոէտիա փողոցներուն անկիւնը գտնուող, 1.3 տօնում տարածութեամբ: Եւ ներկայ շէնքը որ 30-ական թուականներուն շինուած է, պիտի քանդուի... Արժէքը պիտի կրկնապատկուի, բաղդատմամբ այսօրուան վարձքերուն, քաղաքի կեդրոնական մասին մէջ, ուր ներկայիս մէկ մեթրը քսան տոլար կ'արժէ:» Սատան արդէն վարձու առած է Պատրիարքարանի քանի մը շէնքեր Շլոմօնի փողոցային վրայ:

Բ. Նոյնպէս Նրուսաղէմի ուրիշ կալուածի մը կապակցութեամբ, մեզի համաձայնագիր մը կը ներկայացուի մեր փաստաթղթերուն կողմէ, 99 տարիներու պայմանաժամով, եւ 75%-ի դէմ 25% բաժին հանելով Պատրիարքարանին, եւ համաձայնագրի ստորագրութեան ատեն \$50,000 (Յիսուն Հազար) տոլար Պատրիարքարանին կանխիկ յանձնելու պայմանով: Եւ այս համաձայնութիւնը մոյն անձին հետ, որուն հետ արդէն Նրուսաղէմի մէկ կալուածին կապակցութեամբ 99 տարուան պայմանագիր ստորագրուած է:

Գ. Նոյն այս անձին հետ ուրիշ պայմանագիր մը ներկայացուեցաւ մեզի, զայն ընդունելու իբրեւ վարձակալ: Իրեն պիտի յանձնուէին 3000 քառակուսի մէթր տարածութեամբ չորս յարկերը պարապ մնացած շէնքի մը, քառակուսի մէթրի վրայ ամսական տասը տոլար վարձքի հաշիւով: Երբ մոյն անձին յայտարարութեամբ, քառակուսի մէթրը 20 Տօլար կ'արժէ:

Դ. Մտահոգուելու պատճառ ունեցանք, երբ Յուսիկ Սրբազան մեզի ներկայացուց մեր փաստաթղթերուն պատրաստած նոր մէկ համաձայնագիրը, Ծափայէն մեր ուրիշ մէկ կալուածի մասին, 11 Եփֆէ փողոցի վրայ, 99 տարուան պայմանագրով 65%-ի դէմ 35% բաժին հանելով Պատրիարքարանին, իսկ ստորագրութեան պարագային պիտի տրուէր \$750,000 տոլար.- կանխիկ գումար: Բայց ժամանակ մը վերջ, անձ մը ներկայացաւ մեզի որ յայտնեց թէ մոյն համաձայնագրին առիթով ինք փաստաթղթերուն Յուսիկ Սրբազանին ներկայութեան առաջարկած է մէկ միլիոն եւ երկու հարիւր հազար տոլար Պատրիարքարանին տրուելու, եւ մերժուած է:

Ե. Իմացամբ որ Շահէ Անէմեան Եպիսկոպոսը, ներկայիս իսկ, կը փորձէ Եղիշէ Պատրիարք Տէրտէրեանի կողմէ 1973 Սեպտեմբեր 30ին իրեն տրուած լիազօրագիրը շահագործել եւ կեղծել, Պատրիարքի անուանով արձանագրուած կարգ մը հոդեր ծախելու համար: Ուստի Եղիշէ Պատրիարք Տէրտէրեանի կողմէ տրուած լիազօրագրերը, եւ մեր կողմէ փաստաբաններու եւ կալուածոց տեսուչ Յուսիկ Սրբազանին տրուած բոլոր լիազօրագրերը յետս կոչելու եւ չեղեալ նկատելու նամակներ գրեցինք առ որ անկ է: Եւ մեր փաստաբաններէն պահանջեցինք որ իրենց մօտ գտնուող կալուածական փաստաթուղթերը Պատրիարքարան փոխանցեն: Բնական է, միայն խոստացան:

Շահէ Արք.ը ապացոյցը տուաւ իր զեղծումին, դատ բանալով Պատրիարքարանի դէմ եւ պահանջելով երկու կտոր հոդեր, Պէյք Սաֆաֆա շրջանակին մէջ, որոնք իբրեւ թէ իր եղբոր կնոջ անուանով գնած է, եւ Պատրիարքարանը անոր պէտք է վերադարձնէ:

Զ.- Վերոյիշեալ մտահոգութիւններով, կալուածոց Տեսուչ Յուսիկ Սրբազանէն խնդրեցինք որ 99 տարուան վարձու տրուած երեք կալուածներու համաձայնագիրները մեզի բերէ: Պատասխանեց թէ «Մեր բովը չունինք բնաւ»:

Փաստաբաններէն պահանջեցինք եւ մէկական օրինակ ունեցանք:

*

**

Այս պատճառներով մասնագէտներու կարծիքը ընդունեցինք, որոնք յայտնեցին թէ համաձայնագիրները ոչ թէ մէկ 99 տարուան, այլ երկրորդ 99 տարուան եւս իրաւունք կուտան վարձակալին:

Եւ Պատրիարքարանին 15 % կամ 30% տրուած բաժինը անբաւարար եւ ցած կարգադրութիւն է, եւ հետու է վանքին համար շահաբեր եւ մպաստաւոր նկատուիլէ:

Վարձակալը իրեն տրուած 85% կամ 70% բաժինին լիազօր կալուածատէրը կը նկատուի, կալուածը գրաւի դնելու իրաւունքով:

Եւ 99 տարիներու պայմանը կը սկսի, առաջին երեք-չորս տարիներու ընթացքին ծրագիրներու ներկայացումէն, պետական արտօնագիրները ստանալէն եւ շինարարութիւնը ամբողջովին աւարտելէն յետոյ միայն:

Այս բոլոր իրողութիւնները եւ անիւն, Տնօրէն Ժողովին յայտնեցինք, 1996 Օգոստոս 8 մեր նիստին մէջ, եւ որոշեցինք որ Պատրիարք Սրբազան օրինական միջոցներով պիտի հետապնդէ այս հարցը:

Այս մպատակով, Առնուտ Շրէր փաստաբանին յանձնած ենք հետապնդումը հարցին, ապահովելու համար պայմաններու փոփոխութիւնը եւ վերանկատումը:

Ա.- Ռեալիւի համաձայնագրի պարագային մանրագնէն ստուգումներ կատարուեցան եւ յայտնուեցան ներայերէն բնագրի եւ Անգլիերէն Բարձրագոյնագրի զեղծումներ եւ պայմանաժամերու խախտումներ:

Քօնքրաբերը յանձն առաւ համաձայնիլ մօր պայմաններ ընդունելու, սակայն կը փորձէ խոչընդոտներ յարուցանել, ինք կառուցելու դժուարութեանց առջեւ գտնուելով: Մեր փաստաբանը պիտի հետապնդէ պայմաններու փոփոխումը, 99 տարուան երկրորդ երկարածգումը մերժելով, եւ Պատրիարքարանի 15 առ հարիւր բաժինը բարձրացնելով:

Մեր մասնաւոր գնահատանքը կը յայտնենք Հոգ. Տ. Բարգէն Մ. վրդ. Անուշեանին, որ որպէս փաստաբան, մեծապէս օգտակար եղաւ համաձայնագրերու մէջ պահանջուած պայմաններու խախտումները ի յայտ բերելով, մասնանշելով եւ հարցապնդելով:

Բ.- Եափայի Վանքի Շրջակայքի համաձայնագիրը նոյնպէս հետապնդուած է, եւ աւելի նպաստաւոր փոփոխութեանց պայմաններով:

24 Հոկտեմբեր 1997ին, բանակցութիւնները եզրակացութեան յանգեցան հետեւեալ արդիւնքով:

1.- Համաձայնագիրը ի գօրու պիտի նկատուի 99 տարիներու համար միայն: Ջեղչուած է ինքնաբերաբար երկարածգելու պայմանը:

2.- Որպէս զի վարձակալները ճանչնան Պատրիարքարանի սեպհականատիրութեան իրաւունքը 99 տարիներու ընթացքին, բոլոր վարձակալները պարտին.-

Ա) Պատրիարքարանին ներկայացնել ամբողջ վաւերական օրինակները կալուածին հետ կապուած իւրաքանչիւր գործառնութեան կամ փոխանակութեան:

Բ) Ամէն ինքը (9) տարին, պարտին Պատրիարքարանին վճարել, ի նշան սեպհականատիրութեան ճանաչման, կէս-ունկի ոսկի (half ounce of gold), օրուան սակի համաձայն:

3.- Պատրիարքարանը կալուածին առաջին յարկին վրայ ստացաւ երեք խանութներ փոխանակ երկուքի:

Գ.- Երուսաղէմի 9 Շլօմփօն Համալիա շէնքի 99 Տարուան համաձայնագրի հարցը եւս կը հետապնդուի:

Կալուածական այս բոլոր հարցերուն մէջ ոչ մենք, ոչ Տնօրէն Ժողովի անդամները, եւ ոչ ալ մեր հոգեւորականներէն ոեւէ մէկը մասնագէտ է: Այդ պատճառաւ կը վստահէինք մեր խորհրդատու փաստաբաններուն եւ կալուածոց տեսուչի յանձնարարութեանց:

Այս պարագային, կը վստահէինք մանաւանդ այն պատճառով որ, ծրագիրներ ունէինք Հայ տարեցներու համար ծերանոց, Հայ ուխտաւորներու համար հիւրանոց, եւ ընտանիք կազմել փափաքող հայ երիտասարդներու համար բնակարաններ կառուցանել: Եւ մեր տարեկան եկամուտներով կարելի պիտի չըլլար մեծածախս այդ շինարարական ծրագիրները իրագործել:

Այս կացութեան մէջ, անհրաժեշտ էր մտածել Կալուածոց Մատակարարման Մարմին մը կազմելու մասին:

ԿԱԼՈՒԱԾՈՑ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ ԵՒ ՈՒՂԵՑՈՅՑ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Տնօրեն Ժողովի 8 Օգոստոս 1996 թիստին մէջ որոշելէն յետոյ որ Պատրիարք Սրբազան օրինական միջոցներով պիտի հետապնդէ կրկնակ 99 տարիներու համար վարձու տրուած երեք կալուածներու համաձայնագիրներու հարցը, մենք Նիւ Եօրթ գտնուեցանք 1996 Հոկտեմբերին Հիւսիսային Ամերիկայի Հայց. Եկեղեցւոյ Արեւելեան Բեմի դպրաց դասերու 50 ամեակի առիթով: Եւ խորհրդակցութեան հրաւիրեցինք 1990ին Պատրիարքարանիս կալուածոց խորհրդատու Յաննանիոսմարի անդամները, առաւել տասը յարգելի ազգայիններ, Հ.Բ.Ը.Միութեան եւ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան Բարեկամներու Յաննանիոսմարի անդամներ:

Ժողովին ներկայացուցինք լրջութիւնը կացութեան եւ բոլոր մանրամասնութիւնները գործ Տնօրեն Ժողովին ներկայացուցած էինք:

Ներկաներէն ռմաց արտայայտած ծայրայեղ տեսակէտն այն էր, թէ Միաբանութիւնը կարող չէ կալուածային գործառնութիւններով զբաղիլ, հետեւադարամբողջ կալուածները պէտք է յանձնուին աշխարհական մասնագէտներուն:

Աւելի ողջմիտ ազգայիններու քաջալերանքով կարելի եղաւ համամտութիւնը ստանալ երեք երիտասարդ մասնագէտներու որոնք, պատրաստակամ էին կալուածոց գրասենեակի ընդհանուր կազմակերպումը եւ գործառնութիւնները կարգաւորել:

-- Հայկական Բերքերու մէջ անհիշտ տեղեկութիւններ հրատարակուեցան, Պատրիարքին վերագրելով հողեր ծախելու մեղադրանքը:

Տնօրեն Ժողովին 1997 Փետրուար 16 թիստին մէջ, ներկայացուցինք մեր կալուածներուն սպառնացող վտանգները, եւ ընդհանուր պատկերը:

Այսպէս՝ Եաֆայի եւ Ռամլէի կալուածներուն հոգատարութիւնը յանձնուած է Սօյսօյսիֆի փաստաբանական ընկերութեան, եւ վարձքը գանձող նշանակուած է Պր. Սերոբ Շօրիկեան:

- Նոր Երուսաղեմի կալուածներուն պատասխանատու փաստաբանն է Սօհաննան Ալքապուր, որ Աբրահամ Սօխօվօլսքիի յանկարծակա մահէն յետոյ, 1995 Նոյեմբերէն ի վեր բաժնուած է ընկերակցութեան: Եւ կապի մէջ է Երուսաղեմի գրասենեակին պատասխանատու տեսուչ Յուսիկ Սրբազանին եւ վարձքեր գանձող քարտուղարուհի Սօնիա Թումայեանի հետ:

- Հիմ Երուսաղեմի եւ Բեթղեհէմի կալուածներուն հարցերով կը գրողի փաստաբան Մազգէն Պուփթի, դիւանատան մէջ կալուածոց գրասենեակին քարտուղար Կարօ Կոստիկեանին հետ:

Կայ տակաւին Սագով Ռուրիմ փաստաբանը որ հանգուցեալ Նդիշէ Պատրիարքի օրով վարձուած է Շահէ Անէմեան Սրբազանի վանքին դէմ բացած դատերով գրողելու:

Եւ Առնալտ Շրէր փաստաբանը որ կը գրողի 99 տարի վարձու տրուած երեք կալուածներուն համաձայնագրերու հարցերով:

Մտահոգիչ է կացութիւնը պարապ հողերու, Բեթղեհէմի, Երուսաղեմի, Սաֆայի, Ռամլէի, որոնք կրնան մինչեւ իսկ գրաւման ենթակայ դառնալ:

Իւրաքանչիւր փաստաբան ձեռքին մէջ ցանկ մը ունի դատական հարցերու եւ վարձակալներու հետ մոր համաձայնագրեր կնքելու:

Այս բոլորին վրայ չկայ մասնագէտի մը վերին հսկողութիւնը: Իսկ կարիքը մեծ է «վստահելի խորհրդատուներու»:

Պարապ մնացած շէնքեր կան պետական տուրքի սպանալիքի մերքեւ: Փաստաբանութեամբ, համաձայնագրերու մէկտեղման, ինչպէս նաեւ հաշիւներու եւ գանձումներու ստուգման անհրաժեշտութիւնը կայ:

-- Փաստաբաններուն խողերը եւ անհատարմութիւնը հետզհետէ բացայայտ կը դառնան:

Նդիշէ Պատրիարքի օրով 99 տարուան վարձու տրուած կալուածներէն գոնէ 15 հատին ցանկը ունինք: Համաձայնագիրերը, Սօխօվօլսկիի միջոցաւ պատրաստուած կը պահանջենք: «Պատրիարքարան յանձնած ենք» կը պատասխանեն: Եւ կամ Շահէ Անէմեանը տարեր է: Բայց վստահ ենք որ օրինակներ պէտք է գտնուին Սօխօվօլսքիի գրասենեակներուն մէջ:

-- Յոպպէի 11 Նփֆէթ փողոցին վրայ, երեք յարկանի ընդարձակ շէնք մը ունինք «մօտ 4000 քառակուսի մետր»: Պաշտպանութեան Նախարարութիւնը վարձակալն էր, 1948էն է վեր: 1995ին, Սօխօվօլսկի փաստաբանին եւ կալուածոց Տեսուչին համագումով, վանքը \$200,000 (Երկու Հարիւր Հազար Տուար) վճարեց, նախարարութեան տրուելու անունով, որպէս զի շէնքը վանքին յանձնեն: Սակայն շէնքը քայքայուած վիճակի մէջ բռնած եւ հեռացած են: Փաստաբաններէն պահանջեցինք համաձայնագիրը ունենալ, ստուգելու համար թէ ի՞նչ վիճակի մէջ պարտաւոր էին վանքին յանձնել: «Համաձայնագիր չունինք» կը պատասխանեն:

Կալուածին քարտէր կ'ուզենք: «Չունինք» կ'ըսեն:

Պատրիարքարանիս հաշուապահութեան գրած Երկու Հարիւր հազար (\$200,000) տուարի փոխգիրին դիմաց, որ Սօխօվօլսքի փաստաբանին

անունին գրուած է, եւ Յուսիկ Սրբազան յանձնած է փաստաթանկին որպէս զի Պաշտպանութեան նախարարութեան վնասարարի, ընկալագիր չէ բերուած հաշուապահութեան: Երբ Պաշտպանութեան նախարարութեանէն, ընկալագիր մը կ'ապահովուի, այն առեւ կը ստուգուի որ Սոխովօլսիի անունին գրուած փոխգրիին \$176,000 տուարը միայն յանձնուած է նախարարութեան:

Եւ երկու տարի է, շէնքը քայքայուած կը մնայ, պետական տուրքի սպառնալիքին ներքեւ:

-- Նոյն կացութիւնը կրկնուած է 1995 Յունիսէն ի վեր, Երուսաղէմի 18 Շլօմօնի չամալա փողոցի շէնքին պարագային, ուր առաջին երեք յարկերը 99 տարուան վարձու տրուած են Իգրայէլ Պրատըրգ ընկերութեան, իսկ մեր 4-7 յարկերու վարձակալ Պէգէ ընկերութիւնը հեռացած է շէնքը անխնամ լքելով: Համաձայնագիրը, յանձնումի պայմանները, եւ հատուցումի իրաւունքները չեն հետապնդուած, փաստաթանկին եւ Տեսուչին կողմէ:

Նոյնպէս շէնքին յարկերուն քարտէսները, ելեփորականութեան, ջուրի խողովակներու, ջնուցման եւ այլ գծագրութիւններ կը պահանջուին, նոր յանախորդներ գոհացնելու համար, քայք չկան: Կը խոստացուին եւ չեն գտնուիր:

Անակնկալօրէն, 1997ին, Իգրայէլ Պրատըրգ ընկերութենէն կը ստանանք 346,000 (Երեք Հարիւր Քառասուն վեց հազար) Դէֆէլի պարտավորեալ մը, 1995 Յուլիսէն մինչեւ 1996 Դեկտեմբեր շրջանին պարագ մնացած շէնքին հոգատարութեան իրրեւ յետեւալ պարտք: Մեր Նլեմտից Դիւանէն փաստաթան Ալքապուրը կը հարցապնդեն, որ կը պատասխանէ թէ ինք ամէն ինչ ժամանակին գրասենեակ յանձնած է Տեսուչ Յուսիկ Սրբազանին:

Սոխովօլսի փաստաթանկան ընկերութիւնը մեր կալուածներուն 7-8 Միլիոն Դէֆէլ եկամուտին 5% իրրեւ տարեկան վարձք կը ստանայ: Նաեւ գանձած է 5%ը 99 տարուան վարձու տրուած Ռամլէի հողին եւ Յապէի վանքին համաձայնագրերէն Պատրիարքարանիս կանխիկ դրամ տրուած մէկ միլիոն տուարին: Նաեւ գանձած է իւրաքանչիւր դատին առիթով իր ներկայացուցած դատական ծախքերը:

-- Վերոյիշեալ մտահոգութիւնները ներկայացնելով, հետեւեալ առաջարկութիւնը ըրինք Տնօրէն Ժողովին.--«Նկատի առնելով որ, Պատրիարքարանիս Վանքապետական կալուածոց մատակարարման եւ տնտեսութեան հարցով Պատրիարքը կ'ամրաստանուի իրրեւ պատասխանատու, Պատրիարք Սրբազան կ'առաջադրէ պատասխանատու մարմին մը նշանակել, կալուածական հարցերու հմուտ անձներէն, որոնց պարտականութիւնը պիտի ըլլայ.--

1. Կարգաւորել, եսկել, քննել եւ նշտորոշել Պատրիարքարանիս կալուածական եւ տնտեսական դրութիւնը եւ պաշտօնաններու եւ փաստաթանկներու պարտավորութիւնները եւ գործառնութիւնները:
2. Համակարգել Կալուածական փաստաթուղթերը եւ Քրթածրարները:
3. Կանոնաւորարար տեղեկագրել Պատրիարք Սրբազանին եւ Տնօրէն Ժողովին, եւ հրապարակագրութեամբ վստահութիւն ներշնչել ազգային հաստատութեանց եւ հայ հասարակութեան, Պատրիարքարանիս

վաճառական կալուածներուն եւ սնտեսութեան կանոնաւոր եւ ապահով մատակարարման մասին:»

4.- Պատրիարք Սրբազան կ'առաջարկէ նշանակել Լոնտոնէն Տիար Վաչէ Մանուկեան, Հարրիսպուրկ Փէնսիլվանիայէն Տիար Ճան Վարդան, Նիւ Ճըրզիէն Տիար Դաւիթ Նանարեան, եւ Թօրօնթօ Գանատայէն Տիար Սեպուհ Պօյանեան, եւ այլ անձեր ըստ իրենց դատողութեան:

5.- Պատրիարք Սրբազան խնդրած է վերադառնալ ազգայիններէն որ կարելի փութով իրենց ներկայացուցիչը ղրկեն Սրուսաղէմ, ստուգում կատարելու եւ տեղեկագրելու, որոշելու համար իրենց յանձնառութեան պայմանները:

-- Տնօրէն Ժողովի համաձայնութեան վրայ, յանձնախումբի կողմէ Սրուսաղէմ ղրկուեցաւ Հարրիսպուրկէն, կալուածական հարցերու մասնագէտ փաստաբան Մայլի Տէլլի, որ Սրուսաղէմ մնաց Փետրուար 24էն մինչեւ Մարտ 25, ծանօթացաւ ներկայ կացութեան, տեսակցեցաւ բոլոր փաստաբաններուն, հաշուապահութեան, կալուածոց տեսչութեան պաշտօնեաներուն, Տնօրէն Ժողովի անդամներուն հետ, եւ իր տեղեկագիրը պատրաստեց:

Մայլի Տէլլի իր բեւադրութիւնները եւ յանձնախումբին պատասխանատուութիւնները նշող ուղեցոյց-կանոնները եւս ներկայացուց Տնօրէն Ժողովի երեք նիստերուն, Մարտ 12ին, 14ին եւ 24ին: Ուղեցոյց-կանոնները փոփոխութեանց ենթարկուեցան եւ սրբագրուեցան, Տնօրէն Ժողովի բեւադրութեանց համաձայն:

Սակայն Տնօրէն Ժողովի 1997 Մարտ 24 նիստին մէջ կանոնները եւ յանձնախումբին կամաւորապէս երկու տարի ծառայելու առաջարկութիւնը չընդունուեցան եւ չը հաստատուեցան:

-- Ասոր փոխարէն՝ իբրեւ կալուածոց Մարմին առաջարկուեցան Գիսակ Արք. Մուրատեան, Սեւան Նպս. Ղարիպեան եւ Բագրատ Արդ. Պուրնէֆեան:

Սակայն անմիջականօրէն կալուածական ստիպողական հարցերով զբաղուելու համար, առժամեայ յանձնախումբ նշանակուեցան Դաւիթ Արք. Սահակեան, Յուսիկ Նպս. Պաղտատեան, եւ Բարսեղ Վրդ. Գալէմտարեան:

-- Գիսակ Արք. Մուրատեան մեզի հաղորդեց թէ ինք պիտի չը կարենայ ներկայիս այդ պարտականութիւնը ստանձնել:

Առժամեայ Յանձնախումբի երեք անդամները Մայիս ամսուն մէջ յայտնեցին թէ կալուածական հարցերը բազմաթիւ են եւ իրենք պիտի չը կարենան պահանջուած ժամանակը տրամադրել, ուստի կը հրաժարին:

-- Գերաշնորհ Դաւիթ եւ Յուսիկ Սրբազաններուն հետ կրկին նկատի առնել բարեփոխեալ եւ սրբագրեալ ուղեցոյց կանոնները: Եւ Յուսիկ Սրբազանին բեւադրած յաւելեալ երկու յօդուածներն ալ բանաձեւելով (6.11 եւ 6.12), Տնօրէն Ժողովի 1997 Մայիս 20 ի նիստին ներկայացուեցան: Եւ ուղեցոյց-կանոնները եւ նշանակուած յանձնախումբի անդամներուն պաշտօնը վաւերացուեցան, մեծամասնութեան քուէարկութեամբ եւ ստորագրուեցան:

-- 1997 Յունիս 16ին Նիւ Եօրթ մեր այցելութեան առիթով, առաջին հանդիպումը ունեցանք նշանակուած երեք վարիչ անդամներուն

հետ (Համ Վարդան՝ Ատենապետ, Դաւիթ Նանարեան՝ Գանձապահ, Սեպուհ Պօյանեան՝ Ատենադպիր) :

Այս հանդիպումին նկատի առնմբ կալուածոց մատակարարման եւ գրասենեակի կազմակերպման բազմաթիւ հարցեր: Անմիջական կարգադրութեան համար նկատի առնուեցաւ Մայիլ Տէյլիի փաստաբանական փորձառութիւնը եւ մեր կացութեան եւ հարցերու մասին իր ծանօթութիւնը, ուստի որոշուեցաւ զինք պատասխանատու վարիչ նշանակել, գրասենեակի կազմակերպման շրջանի մը համար:

Տնօրէն Ժողովի 1997 Յունիս 26 նիստին մէջ, կալուածոց Մատակարարման Մարմնի վաւերացուած կանոններուն 3.05 Ա. յօդուածին համաձայն, նշանակեցինք երկու հոգեւորական խորհրդականներ Միաբանութեան անդամներէն: Մէկը՝ Իսրայէլ եւ կամ Յորդանան բնակող, Հոգ. Տ. Բագրատ Արդ. Պուրնէֆեանը, եւ միւսը՝ Իսրայէլէն եւ Յորդանանէն դուրս բնակող՝ Գեր. Տ. Գիսակ Արք. Մուրատեանը:

Թելադրուեցաւ նաեւ որ նշանակուած վարիչ Մարմինի անդամները երբ Նուսադէմ այցելեն, ամբողջ Միաբանութեան եւս բացատրութիւն տրուի կալուածոց Մատակարարման Մարմնի ուղեցոյց կանոններուն, ծրագիրներուն եւ կալուածական ընդհանուր կացութեան մասին:

-- Տնօրէն Ժողովի Յունիս 26 նիստին, կալուածոց տեսուչ Յուսիկ Սրբազան կը բացակայէր, Միացեալ Նահանգներ գտնուելով: Յունիս 1 թուակիր նամակով Յուսիկ Սրբազանին հաղորդեցինք կալուածոց Մատակարարման վարիչ Մարմնի խորհրդական անդամ նշանակուած հոգեւորական երկու Միաբան Հայրերու մասին, եւ յիշելով որ գրասենեակի փոխանցումը կը յուսանք պիտի կատարուի յառաջիկայ շաբաթներուն: Իր վերադարձին, Յուսիկ Սրբազան քաղաքի գրասենեակէն համակարգիչը եւ փրինթըր տպագրիչ գործիքը դիւանատան գրասենեակ փոխադրելով, փոխանցումը կատարեց Օգոստոս 18ին:

Կալուածոց Մատակարարման վարիչ Մարմինի հսկողութեան ներքեւ, կալուածոց գրասենեակի աշխատանքին նշանակուած են Մայիլ Տէյլի, Տ. Բագրատ Արդ. Պուրնէֆեան եւ հաշուապահ Մուսա Բամար, նոյն ժամանակ ջանալով գրասենեակի համար պաշտօնեաներ ապահովել:

*

**

Ահա ուրուագծային պատկերացումը մեր Տունին, եւ Առաքելական այս Սուրբ Աթոռոյ Միաբանութեան, առաքելութեան եւ գործունէութեան:

Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութիւնը, Քրիստոսի Աւետարանի ուսուցումներուն, բարոյական հիմքերու եւ քրիստոնէական բարոյական պարտաւորութեանց գիտակցութեան վրայ հիմնուած Նղբայրութիւն մըն է, իրեն յատուկ կարգապահական կարգ ու սարքով: Այս գիտակցութիւնը եթէ մոռցուի կամ պակսի, անկումները եւ փլուզումները անխուսափելի կը դառնան:

Այն ատեն ազգին վիրաւոր խղճմտամբին առջեւ պիտի չը կարենանք գուարթերես աղօթել:

Բազմամիւղ մեր առաքելութեան ամէն մէկ մարզին մէջ կարիքը ունինք կազմակերպուած գործունէութեան, որպէս զի կարենանք հոգեկան քաւարարութեան եւ ապահովութեան երաշխիքը տալ, թէ մեր Միաբանութեան իւրաքանչիւր անդամին, եւ թէ մեր ազգին զաւակներուն, որոնք անխարդախ հաւատով եւ սէրով կը հետեւին դարաւոր այս հաստատութեան ներկայութեան եւ պայծառութեան, համայն Քրիստոնեայ աշխարհին, ինչպէս միւս կրօններուն համար, նուիրական այս հոգերուն վրայ:

Ամէն հայորդիի փափակն ու յոյսն է, որ Նրուսադէմ ուխտի պիտի գայ, հայ հաւատքի լոյս-աղբիւրին իր շրթները մօտեցնելու, եւ երիցս օրհնեալ՝ տուն վերադառնալու: Որքան աւելի մենք՝ որ այս Տունին ծնունդն ենք եւ այս Հաստատութեան հոգեւոր սպասաւորները, պէտք է մշտապէս մտածենք մեր Տունին բարեկարգութեան մասին, քաղաքութեամբ, ծրագրելով եւ գործով:

Բնական է որ ոչ մէկ անձ եւ ոչ մէկ մարդկային արարք կարելի է ակնկալել որ ինքզինք իրագործէ կատարելապէս, առանց թերիներու:

Բայց գոհունակութեան եւ ուրախութեան զգացումով կը լեցուին դիտողները, արդիւնքին վայելքը ապրողները, տեսնելով որ ամէն ոք ծառայութեան հոգիով, եւ իր կարողութեան չափով, նուիրուած է իր կոչումին:

Ինչ գոհունակութեամբ կը լեցուի մեր սիրտը երբ օտարներ կամ հայ ուխտաւորներ երախտագիտութեամբ կը յիշեն շնորհալի վերաբերմունքը իրենց ընկերակցող կամ գիրենք ընդունող հայ եկեղեցականին:

Գործունէութեանց դաշտը ընդարձակ է եւ կարիքները բազմաթիւ: Թէպէտեւ մեր ժողովուրդին դիմում չենք կատարած հանգանակութեան ծրագիրով, մասնաւորաբար նկատի առած Մայր Հայրենիքի ներկայ տնտեսական ծանր կացութիւնը, այնուհանդերձ շնորհակալութեամբ եւ օրհնութեամբ կը յիշենք մեր ժողովուրդին նուիրատու զաւակները եւ հաստատութիւնները իրենց սրտաբուխ օժանդակութեանց համար:

Ասոնց կարգին են, Նրուսադէմի Պատրիարքութեան բարեկամներու Յանձնախումբը, Նիւ Եօք. Միացեալ Նահանգաց Արեւելեան եւ Արեւմտեան Թեմերու Հիմնադրամներու յանձնախումբը. Դալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը, Լիգայն. Սուրբ Սարգիս Եկեղեցւոյ Կիւլպէնկեան Թրքաբը, Լոնտոն. Սրբոց Թարգմանչաց Սանուց Միութիւնը, Լոս Անճելոս. Պատրիարքարանի Օժանդակ կազմակերպութիւնը, Լոս Անճելոս. Կիւլպէնկեան եւ Գարակէօզեան Յանձնախումբերը, Նիւ Եօք. եւ բազմաթիւ հաւատաւոր զաւակներ մեր Սուրբ Եկեղեցւոյ:

Տիրոջ աջը թող միշտ հովանի լինի իր փառքը օրհներգող Առաքելական մեր այս Տունին վրայ, եւ սերունդէ սերունդ Սուրբ Հոգւոյ շնորհներով զարդարուած անոր զինուորեալ Միաբանութիւնը թող հաւատարմօրէն ապրի ու գործէ, Աստուծոյ փառքին, մեր Սուրբ Եկեղեցւոյն հաստատութեան, եւ մեր սիրեցեալ ժողովուրդին հոգեւոր աճումին սիրոյն: Ամէն:

Թ.Ա.Մ.